

Społeczeństwo obywatelskie i obywatelskie nieposłuszeństwo

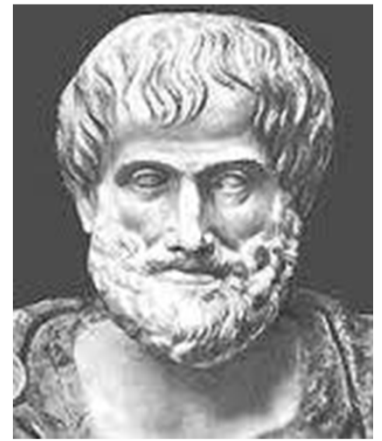
- pojęcie społeczeństwa obywatelskiego
- filozoficzna geneza społeczeństwa obywatelskiego
- czynniki warunkujące funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego
- kapitał społeczny
- działania obywatelskie
- patriotyzm w czasie wojny i pokoju
- protest obywatelski i jego formy
- nieposłuszeństwo obywatelskie
- dylematy moralne i prawne dotyczące nieposłuszeństwa obywatelskiego

społeczeństwo obywatelskie

- społeczeństwo **aktywnych** obywateli, uczestniczących w rozstrzyganiu spraw publicznych zarówno na poziomie lokalnym, jak i ogólnopolskim, np. przez udział w referendum czy wyborach

filozoficzna geneza społeczeństwa obywatelskiego

- celem społeczeństwa (państwa) jest zapewnienie jednostce możliwości realizowania swoich potrzeb
- społeczeństwo obywatelskie jako wspólnota, w której wszyscy powinni uczestniczyć w życiu publicznym
  - „Człowiek jest z natury zwierzęciem społecznym” (*zoon politikon*) – Arystoteles (384-324 p.n.e)

filozoficzna geneza społeczeństwa

obywatelskiego – John Locke

- poczucie wspólnotowości jest silnie zależne od rzeczywistego wpływu na rządy sprawowane wewnątrz wspólnoty
- zasady wspólnoty/państwa powinny być określone w umowie (→ konstytucja)
- wspólnota ma prawo użyć siły przeciw swojemu członkowi dopiero wtedy, gdy ten złamie prawo
- prawa i rząd pod żadnym pozorem nie ograniczały tzw. praw naturalnych członków wspólnoty, np. swobody wypowiedzi, własności

filozoficzna geneza społeczeństwa obywatelskiego – Georg Wilhelm Friedrich Hegel

- społeczeństwo obywatelskie to sfera pośrednia między rodziną i państwem, między życiem prywatnym i politycznym
- ludzie pragną angażować się dla dobra lokalnych wspólnot, które sami tworzą
- państwo powinno realizować jedynie te zadania, których nie jest w stanie wykonać samorząd terytorialny oraz które wykona ono skuteczniej (zasada subsydiarności)

filozoficzna geneza społeczeństwa obywatelskiego – Alexis de Tocqueville

- krytycznie oceniał demokrację, która może prowadzić do degradacji ludzkiej natury
- nie odrzucał jednak demokracji całkowicie, uznawał, że można i należy ją reformować
- największą wartość demokratycznego społeczeństwa jest wolność
- zagrożeniem dla wolności jest tyrania większości
- jednostka może się przed nią bronić dzięki wolności stowarzyszeń i wolności słowa
- stowarzyszenia i prasa służą wyrażaniu opinii mniejszości i przekonywaniu większości do zmiany postaw

filozoficzna geneza społeczeństwa obywatelskiego – Ralph Dahrendorf

- autor koncepcji zrzeszenia imperatywnie skoordynowanego - sytuacja, w której jedna grupa rządzi, a druga jest rządzona
- gdy grupa osób podporządkowanych uważa, iż jest sprawiedliwie rządzona, to wtedy ma miejsce legitymizacja stosunku zwierzchnictwa
- społeczeństwo obywatelskie wymaga istnienia niezależnych od państwa organizacji i instytucji jako organów woli ludu

czynniki warunkujące funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego

- uwarunkowania prawnoustrojowe i instytucjonalne
  - pluralizm polityczny i ekonomiczny
  - samorządność
  - praworządność
- uwarunkowania społeczne i kulturowe
  - normy grupowe (aktywność, odpowiedzialność)
  - sprzyjające otoczenie społeczne
  - mały dystans władzy
- uwarunkowania psychologiczne
  - umiejętność zawierania kompromisów
  - zaufanie społeczne
  - liberalizm prawny / rygoryzm prawny

kapitał społeczny

- kapitał (jako element procesu produkcji i życia w zorganizowanym społeczeństwie), którego wartość opiera się na wzajemnych relacjach społecznych i zaufaniu jednostek, które dzięki niemu mogą osiągać więcej korzyści (z ekonomicznego i społecznego punktu widzenia)
- nie chodzi tu o kapitał w sensie finansowym, ale o więzi i zaufanie międzyludzkie

kapitał społeczny wg Roberta Putnama

- odnosi się tu do takich cech organizacji społeczeństwa, jak zaufanie, normy i powiązania, które mogą zwiększyć sprawność społeczeństwa ułatwiając skoordynowane działania
- ogół norm, sieci wzajemnego zaufania, lojalności, poziomych sieci zależności w danej grupie społecznej

kapitał społeczny wg Pierre'a Bourdieu

- zbiór rzeczywistych i potencjalnych zasobów, jakie związane są z posiadaniem trwałej sieci mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych związków wspartych na wzajemnej znajomości i uznaniu – lub inaczej mówiąc z członkostwem w grupie – która dostarcza każdemu ze swych członków wsparcia w postaci kapitału posiadanego przez kolektyw, wiarygodności, która daje im dostęp do kredytu w najszerszym sensie tego słowa

działania obywatelskie

- typowe przykłady funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego
  - powinny być prowadzone w interesie dobra wspólnego
  - powinny wnosić wartość dodaną do życia społecznego

patriotyzm

- umiłowanie ojczyzny

Witold Pilecki

Zgłosił się dobrowolnie do Oświęcimia i zorganizował w nim ruch oporu. Walczył w powstaniu warszawskim. Co dostał w nagrodę? Wyrok śmierci od Polaków

www.demotywatory.pl

patriotyzm

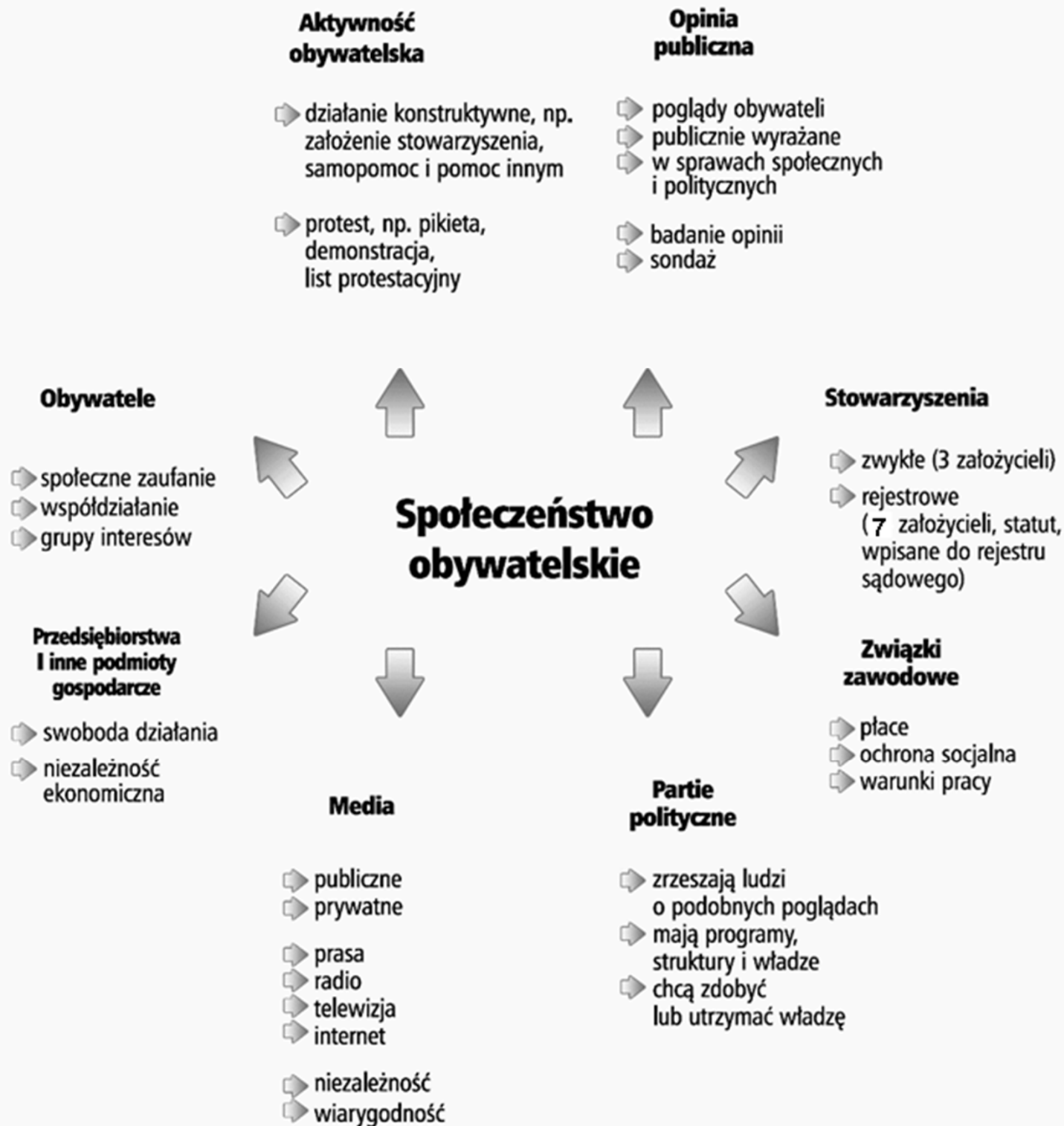
doby wojny i pokoju

● WOJNA

- walka o ojczyznę
- zrywy powstańcze

● POKÓJ

- przejmowanie zadań tradycyjnie uznawanych za zadania państwa
- wypełnianie funkcji społecznych
- dbanie o innych
- dbanie o porządek i czystość

PROTEST

You can jail a revolutionary, but you can't jail the revolution.

formy protestu

- petycje i listy otwarte
- rezygnacje ze stanowisk, tytułów honorowych, orderów
- bojkoty uroczystości
- wiece, marsze, przemówienia, pikiety
- ukrywanie uchodźców, prześladowanych działaczy opozycji
- strajk włoski, sabotaż (niszczenie wyposażenia, spowolnianie tempa pracy)
- obdżektoryzm
- blokady, okupacje budynków
- obozy, miasteczka protestu

obywatelskie nieposłuszeństwo

- świadome i celowe niestosowanie się do konkretnych przepisów prawa należących do zasadniczo akceptowanego w całości porządku prawnego, które w przekonaniu obywatela:
  - naruszają w sposób rażący istotne normy sprawiedliwości,
  - ograniczają wolność i równość obywateli;
- wyklucza stosowanie przemocy

dylematy moralne i prawne dotyczące nieposłuszeństwa obywatelskiego

- stanowi mimo wszystko łamanie prawa
- broni się wartości demokratycznych czy liberalnych będąc gotowym na poniesienie kary
- przestępca działa w ukryciu, nonkonformista działa jawnie
- działalność wyklucza stosowanie przemocy (non-violence)